

Monika Stanny*, Wojciech Strzelczyk**

**Instytut Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polska Akademia Nauk, **Akademia Leona Koźmińskiego*

ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENNE SYTUACJI DOCHODOWEJ GMIN A ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY OBSZARÓW WIEJSKICH W POLSCE

*SPATIAL VARIATION OF MUNICIPALITIES' INCOME SITUATION VERSUS
SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN POLAND*

Słowa kluczowe: dochody gmin, poziom rozwoju obszarów wiejskich, rozwój społeczno-gospodarczy, rachunek korelacyjny, analiza taksonomiczna

Key words: municipal incomes, the level of rural development, socio-economic development, correlation account, taxonomic analysis

Abstrakt. Celem badań było rozpoznanie przestrzennego zróżnicowania sytuacji dochodowej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich na tle ich poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Pozytywnie zweryfikowano postawione hipotezy, że rozkład oceny sytuacji dochodowej jest przestrzennie spolaryzowany, że istnieje silna i dodatnia współzależność pomiędzy miarą sytuacji dochodowej i poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i że im wyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, tym niższy jest udział transferów środków publicznych. Analiza sytuacji dochodowej dotyczyła okresu 2010-2012. Badaniu podlegały 2173 gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Eksploracja danych możliwa była dzięki wykorzystaniu danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych GUS.

Wstęp

Zainteresowanie finansami gmin uwarunkowane jest rolą samorządu terytorialnego we wspieraniu i kreowaniu lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Warto podkreślić, że z analiz prowadzonych przez Churskiego i współautorów [2013], Rosnera [2007] oraz Stanny [2013] wynika, że najistotniejszym czynnikiem rozwoju małych obszarów są właśnie finanse lokalne (w ogólnym rozumieniu)¹. W opracowaniu skupiono się na kwestii dochodów samorządów gminnych, akcentując ich znaczenie z punktu widzenia możliwości potencjalnego finansowania prorozwojowych zadań samorządów lokalnych na obszarach wiejskich w Polsce. Poszukiwano odpowiedzi na pytanie, które elementy dochodów budżetowych samorządu lokalnego w największym stopniu tłumaczą określony poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Celem badania było rozpoznanie przestrzennego zróżnicowania sytuacji dochodowej gmin wiejskich i miejsko-wiejskich na tle ich poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Podjęto próbę identyfikacji kierunku i siły relacji pomiędzy poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i miernikiem oceny sytuacji dochodowej gmin oraz elementami, które go charakteryzują. Realizację celu ukierunkowano na weryfikację następujących hipotez:

- rozkład oceny sytuacji dochodowej jest przestrzennie spolaryzowany,
- istnieje silna i dodatnia współzależność pomiędzy miarą sytuacji dochodowej i poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego,
- im wyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, tym niższy jest udział transferów środków publicznych.

Zagadnienia rozpatrywano z punktu widzenia obszarów wiejskich, jednak analiza dochodów uwzględniała także część miejską gmin miejsko-wiejskich. Ewidencja finansów lokalnych w tego typu gminach jest nierozłączna. Za podstawę prowadzonych badań przyjęto obszar gminy zgodny

¹ Definicja takich terminów, jak sytuacja finansowa, kondycja finansowa i zdrowie finansowe jednostek samorządu terytorialnego była szeroko dyskutowana w pracy Cabalero Casal, Busch Gómez i Vaamonde Liste [2014]. W polskiej literaturze problematykę tą opisali m.in. Swianiewicz [1989] i Motek [2006].

z podziałem administracyjnym Polski. Łączna liczba badanych jednostek to 2173 gminy. Analiza sytuacji dochodowej gmin dotyczy okresu 2010-2012.

Material i metodyka badań

Sytuacja dochodowa rozumiana jest jako względna ocena kondycji w zakresie dochodów (zrelatywizowana ocena stanu), której analiza oparta jest na składnikach budżetów gmin. Miernik oceny sytuacji dochodowej ukierunkowany na charakterystykę jej samodzielności finansowej to miara syntetyczna złożona z merytorycznie dobranych składowych dochodów gmin, takich jak dochody własne, dochody majątkowe, subwencje, dotacje i pozyskiwane przez samorządy lokalne środki unijne. Jest ona traktowana jako jeden z czynników endogenicznych poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, którego względnie wysoka ocena przekłada się na poprawę jakości życia społeczności lokalnej, w tym korzystnie na lokalny rynek pracy i aktywizację zawodową mieszkańców.

Podstawowym źródłem danych do oceny sytuacji finansowej był Bank Danych Lokalnych GUS za lata 2010-2012. Wykorzystano także badania Stanny [2013], w których określono zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich w Polsce. Poziom rozwoju zoperacjonalizowany został zmiennymi pogrupowanymi w składowe opisujące charakterystykę: struktury demograficznej, społeczności lokalnej, rynku pracy, sektora rolniczego i pozarolniczego a także stopień dezagrarnizacji lokalnej gospodarki [Stanny 2013, s. 121-123]. Adaptacja badań Stanny podyktowana była odpowiednim zakresem metodologicznym miary poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, który nie uwzględnia składowych finansowych gmin (unikamy tym samym błędu *idem per idem*). Ponadto analizę oparto na pełnej populacji gmin (obszarów wiejskich) w Polsce, a do konstrukcji syntetycznego miernika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wykorzystano analogiczne narzędzie statystyczne.

Założony cel pracy oraz dostępność danych uwarunkowały skonstruowanie syntetycznej miary oceny sytuacji dochodowej gmin. Poszukiwano zmiennych, które merytorycznie (z uwzględnieniem weryfikacji statystycznej) charakteryzują sytuację dochodową gmin pod kątem jej samodzielności finansowej. Wyróżniono cztery zakresy obejmujące: charakterystykę zewnętrznych źródeł dochodów, istotnych dochodów własnych, możliwość finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych oraz możliwość generowania dochodów własnych (tab. 1). Składowe te uznano za najważniejsze z punktu widzenia możliwości finansowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Analizę gmin według kryterium sytuacji dochodowej samorządów lokalnych oparto o taksonomię bezwzorcową. Zastosowano metodę sum unitaryzacji zerowanej [Kukuła 2000, Rosner, Stanny 2014], która sprowadza się do konstruowania syntetycznego indeksu stanowiącego sumę znormalizowanych wartości cząstkowych (uprzednio zważonych).

Wytypowane obszary konsumują łącznie siedem wskaźników charakteryzujących strukturę sytuacji dochodowej gmin. Zaliczono do nich subwencje i dotacje bieżące w stosunku do dochodów ogółem (odpowiednio wskaźnik 1.1. i 1.2. w tab. 1), które obrazują skalę transferów środków publicznych, szczególnie z budżetu państwa. Z badania wyłączono dotacje inwestycyjne, ze względu na to, że ich udział w strukturze dochodów gmin był niewielki i stanowiły one część dochodów majątkowych. Warto dodać, że subwencje podobnie jak znacząca część dotacji stanowią wsparcie dla gmin, których dochody własne są niewystarczające, aby zrealizować ustawowe zadania gminy. Założono, że te zmienne miernika objaśniają na ile gminy finansują szeroko rozumiany rozwój z publicznych transferów.

Drugą grupę wskaźników stanowiły udziały podatku PIT i CIT łącznie w dochodach ogółem (2.1.) oraz udziały podatku od nieruchomości w dochodach ogółem (2.2.). Wielkość tych zmiennych wskazuje na możliwości samofinansowania zadań gminy, ale i na atrakcyjność lokalizacyjną zarówno dla mieszkańców, jak i dla przedsiębiorców. Ich wartości jest wyznacznikiem trwałości możliwości finansowania rozwoju.

Tabela 1. Wykaz cech przynależnych do miary oceny sytuacji dochodowej
 Table 1. The list of characteristics referring to the measure of income situation assessment

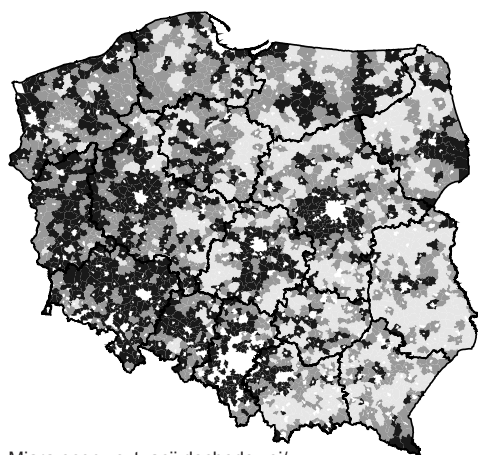
Składowa/Component	Lp./No.	Zmienne empiryczne/Empirical variables	Charakter zmiennej/Variable type	Waga, suma =100/Relevance, amount =100
Charakterystyka zewnętrznych źródeł dochodów/External income resources profile (characteristic)	1.1.	udział subwencji ogółem w dochodach budżetowych ogółem/total subsidy interest in the overall budgets revenues [%]	destymulant/ destimulant	15
	1.2.	udział dotacji bieżących w dochodach budżetowych ogółem/current grant interest in the overall budgets revenues [%]		10
Charakterystyka istotnych dochodów własnych/Own income profile	2.1.	udział dochodów z PIT i CIT w dochodach budżetowych ogółem/personal and corporate income tax interest in the overall budgets revenues [%]	stymulanta/ stimulant	25
	2.2.	udział podatku od nieruchomości w dochodach ogółem gminy/real property tax interest in the overall commune revenue [%]		15
Charakterystyka możliwości finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych/Characteristic of investment fund options	3.1.	dochody majątkowe na jednego mieszkańca [zł]/property income per citizen [PLN]	stymulanta/ stimulant	10
	3.2.	finansowania ze środków unii europejskiej na jednego mieszkańca [zł]/EU funds per citizen [PLN]		10
Charakterystyka możliwości generowania dochodów własnych/Characteristic of own revenues generating options	4.1.	dochody własne na jednego mieszkańca [zł]/ own income per citizen [PLN]		15

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

Na trzecią grupę składają się wskaźniki wyrażające wielkość dochodów majątkowych oraz transferów finansowych ze środków Unii Europejskiej (UE) w relacji do liczby mieszkańców danej gminy. Są to wskaźniki: 3.1. oraz 3.2 wyrażone *per capita* (tab. 1). Pierwszy charakteryzuje możliwości inwestowania i reinwestowania środków pochodzących z trzech źródeł: dochody ze sprzedaży majątku, dotacje i środki otrzymane na inwestycje, dochody otrzymane z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności [Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych [Dz.U. 2009, nr 157, poz. 1240, art. 235]. Drugi wskazuje na aktywny udział władz w pozyskiwaniu finansowania ze środków unijnych. W tym kontekście warto podkreślić praktyczne przełożenie zasady pomocniczości środków unijnych [Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej [Dz.Urz. C 326, 26/10/2012 P. 0001-0390, art. 69], co wiąże się z koniecznością współfinansowania projektów inwestycyjnych ze środków własnych samorządów. A zatem wskaźnik informuje o aktywności samorządów w pozyskiwaniu środków unijnych, uwarunkowanej nie tylko umiejętnościami miękkimi kadr samorządowych, ale i możliwościami partycypacji gminy w finansowaniu projektów.

Jedną z najczęściej wykorzystywanych miar do opisu ogólnej kondycji finansowej gmin jest wskaźnik dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca. Również i w tej analizie wykorzystano ten wskaźnik (4.1. w tab. 1) jako miarę relatywizującą możliwości generowania własnych strumieni finansowych przez gminy. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższa samodzielności finansowa gminy.

Ocena sytuacji dochodowej gmin

Miara oceny sytuacji dochodowej/
Measure of evaluation of the income situation

- Korzystna/Favourable
- Przeciętna/Average
- Niekorzystna/Unfavourable

Rysunek 1. Ocena sytuacji dochodowej – zagregowana miara syntetyczna

Figure 1. Assessment of the income – the aggregate synthetic measure

Źródło: opracowanie własne

Source: own elaboration

Istotną część badań skoncentrowano na poszukiwaniu prawidłowości przestrzennego rozkładu oceny sytuacji dochodowej gmin (SD). Najpierw zbadano rozkłady przestrzenne wszystkich wskaźników empirycznych, które obliczono na podstawie średnich 3-letnich. Następnie dokonano ich unitaryzacji i obliczono miarę syntetyczną dokonując ważenia poszczególnych cech (tab. 1). Zhierarchizowany szereg wartości dla 2173 gmin w Polsce pogrupowano na trzy równoliczne klasy. Wyniki analizy przedstawiono na rysunku 1. Gminy o względnie korzystnej ocenie sytuacji dochodowej częściej obserwowano w zachodniej Polsce. Korzystną ocenę uzyskały również gminy zlokalizowane w rejonach turystycznych (gdzie notowano wysokie dochody z podatku od nieruchomości) oraz w gminach, przez które przebiegały autostrady oraz inne drogi o znaczeniu krajowym. Było to ściśle związane z korzyściami płynącymi z tzw. renty położenia. Relatywnie wysoką ocenę sytuacji dochodowej uzyskały również gminy z niską gęstością zaludnienia (gminy bieszczadzkie, Podlasia i o znacznej lesistości). Miało to bezpośredni związek z konstrukcją miar zrelatywizowanych do liczebności populacji w gminie. Strefę korzystnej oceny odnotowano również wokół ośrodków centralnych poszczegól-

gólnych województw. Jednak zdecydowanie w mniejszym stopniu prawidłowość tę obserwowano we wschodniej Polsce, tj. wokół Rzeszowa, Kielc, Krakowa oraz Lublina.

Względnie niekorzystną ocenę sytuacji dochodowej częściej obserwowano we wschodniej Polsce, która jednocześnie była regionem o najbardziej chłopskiej tradycji rolniczej dominującej w strukturze gospodarki lokalnej [Stanny 2013, Halamska 2013].

Rozkład przestrzenny sytuacji dochodowej jest przestrzennie spolaryzowany według kryterium centrum-peryferie (CP) oraz wschód-zachód (WZ), co stanowi potwierdzenie pierwszej hipotezy. Zróżnicowanie na osi centrum-peryferie zaznacza się wokół ośrodków regionalnych (większych miast), natomiast oś wschód-zachód wyraźnie obrazuje dysproporcje w ocenie SD gmin w porównaniu regionalnym.

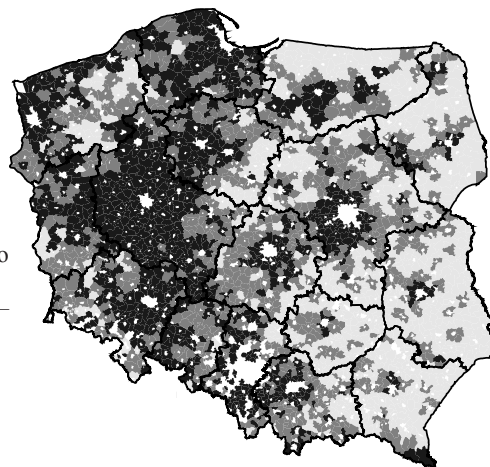
Ocena poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich

Klasyfikacja hierarchiczna obszarów wiejskich pod względem miary syntetycznej osiągniętego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, opracowana przez Stanny [2013, s. 171-175] została włączona do analizy jako zmienna objaśniana. Rozkład obliczonej multykryterialnej miary syntetycznej poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego (PRSG) przedstawiono na rysunku 2. Przyjęto analogiczną metodę prezentacji danych.

Wyniki zaadaptowanych badań wskazały na podwójnie spolaryzowany poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Obszary wiejskie zachodniej części kraju odznaczały się relatywnie wyższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego niż wschodniej części. Ponadto względnie wyższy poziom rozwoju skoncentrowany był w strefach podmiejskich, podobnie jak w przypadku rozkładu miernika sytuacji dochodowej. Koncentracja gmin o najmniej korzystnej ocenie PRSG

Klasy oceny poziomu rozwoju/
Class assessment of the development level

- Korzystna/Favourable
- Przeciętna/Average
- Niekorzystna/Unfavourable

Rysunek 2. Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego – zagregowana miara syntetyczna

Figure 2. The level of socio-economic development – the aggregate synthetic measure

Źródło/Source: [Stanny 2013, s. 172]

we wschodniej Polsce wyjaśnia jej szczegółowa charakterystyka struktury społeczno-gospodarczej [Stanny 2013, s. 191-2012], która tłumaczona jest zasadniczo monofunkcyjnym charakterem lokalnej gospodarki. Nadal istotny wpływ na zróżnicowanie rozkładu przestrzennego gmin pod względem PRSG miał czynnik historyczny i związany z nią syndrom *path-dependet* [Nelson, Winter 1982].

Współzależność zjawisk

Analiza współzależności rozkładu przestrzennego oceny sytuacji dochodowej i jej zmiennych empirycznych z syntetycznym miernikiem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego pozwalała na sformułowanie wniosków (tab. 2):

- im korzystniejsza ocena sytuacji dochodowej gmin, tym wyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, co potwierdza, że kondycja dochodowa gminy warunkuje trwały rozwój lokalny (i odwrotnie);
- największą współzależność z osiągniętym poziomem rozwoju wykazały dochody z PIT i CIT *per capita*, potwierdzając istotność tego strumienia w strukturze dochodów gmin;
- dochody majątkowe i fundusze unijne *per capita* były nieskorelowane z syntetyczną oceną sytuacji dochodowej; wskazuje to, że nie istnieje współzależności pomiędzy sytuacją dochodową gminy (jej samodzielnością finansową) a wielkością pozyskiwanych środków z UE, tym samym poziom rozwoju społeczno-gospodarczego nie przekładał się (ogółem dla obszarów wiejskich w Polsce) wprost na możliwości finansowania przedsięwzięć prorozwojowych gminy oraz aktywność w reinwestowaniu dochodów majątkowych;
- bardzo silna korelacja pomiędzy wielkością dochodów majątkowych *per capita* oraz wielkością pozyskanych funduszy unijnych *per capita*, potwierdziła, że aktywność w pozyskiwaniu transferów unijnych zależała od możliwości partycypacji gminy we współfinansowaniu projektów;
- najniższe transfery środków publicznych z budżetu państwa uzyskiwały gminy, w których dochody własne w strukturze były najniższe, a zatem, w których potencjalnie występuje największe zapotrzebowanie na dokapitalizowanie budżetów. Potwierdza to ujemna korelacja pomiędzy wskaźnikami charakteryzującymi strumienie dotacji i subwencji a miarami charakteryzującymi strumienie dochodów własnych (podatkowych).

Wnioski te pozwoliły również na weryfikację hipotezy 3. Wykazano, że pomiędzy udziałami subwencji i dotacji w budżecie istniała ujemna współzależność z poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Zatem rozwój nie był finansowany transferami z budżetu krajowego i ze środków innych jednostek samorządu terytorialnego. Podobną siłę współzależności zanotowano pomiędzy tymi samymi zmiennymi charakteryzującymi udział transferów bieżących z miernikiem

Tabela 2. Współczynniki korelacji liniowej pomiędzy składowymi oceny sytuacji dochodowej oraz poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego

Table 2. Linear correlation coefficients between the components of the income assessment and the level of socio-economic development

Wyszczególnienie		Współczynniki korelacji liniowej/Linear correlation coefficients								
		1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1.	5	6
1.1.	udział subwencji ogółem w dochodach budżetowych ogółem/ <i>total subsidy interest in the overall budgets revenues [%]</i>	1,00	0,46	-0,56	-0,77	-0,21	-0,33	-0,49	-0,92	-0,53
1.2.	udział dotacji bieżących w dochodach budżetowych ogółem/ <i>current grant interest in the overall budgets revenues [%]</i>	0,46	1,00	-0,58	-0,52	-0,10	-0,23	-0,37	-0,70	-0,56
2.1.	udział dochodów z PIT i CIT w dochodach budżetowych ogółem/ <i>personal and corporate income tax interest in the overall budgets revenues [%]</i>	-0,56	-0,58	1,00	0,46	-0,23	-0,19	0,21	0,76	0,67
2.2.	udział podatku od nieruchomości w dochodach ogółem gminy/ <i>real property tax interest in the overall commune revenue [%]</i>	-0,77	-0,52	0,46	1,00	-0,08	0,01	0,50	0,82	0,50
3.1.	dochody majątkowe na jednego mieszkańca [zł]/ <i>property income per citizen [PLN]</i>	-0,21	-0,10	-0,23	-0,08	1,00	0,82	0,10	0,13	-0,13
3.2.	finansowania ze środków unii europejskiej na jednego mieszkańca [zł]/ <i>EU funds per citizen [PLN]</i>	-0,33	-0,23	-0,19	0,01	0,82	1,00	0,22	0,23	-0,02
4.1.	dochody własne na jednego mieszkańca [zł]/ <i>own income per citizen [PLN]</i>	-0,49	-0,37	0,21	0,50	0,10	0,22	1,00	0,52	0,29
5	miara syntetyczna oceny sytuacji dochodowej/ <i>synthetic measure of income situation assessment</i>	-0,92	-0,70	0,76	0,82	0,13	0,23	0,52	1,00	0,66
6	miara syntetyczna poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego/ <i>synthetic measure of the level of socio-economic development</i>	-0,53	-0,56	0,67	0,50	-0,13	-0,02	0,29	0,66	1,00

Źródło: obliczenia własne

Source: own calculation

syntetycznym sytuacji dochodowej. Taki stan rzeczy podkreśla, że im bardziej korzystna sytuacja dochodowa, tym udział subwencji i dotacji bieżących w budżecie gmin niższy. Przemawia za tym logika funkcjonowania systemu finansowania samorządów, bowiem subwencje i dotacje przeznaczone są w szczególności dla tych samorządów, w których generowane dochody własne są niewystarczające do realizacji zadań własnych.

Wnioski

Przeprowadzona wielowymiarowa analiza pozytywnie zweryfikowała postawioną hipotezę o przestrzennie spolaryzowanym rozkładzie sytuacji dochodowej. Polaryzacja ta miała zbliżony charakter do rozkładu poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, a więc była dwuosiowa. Po

pierwsze, oparta była na kryterium historycznym, co warunkuje delimitację w podziale regionalnym wschód-zachód. Po drugie, związana była z koncentracją korzystniejszej oceny sytuacji dochodowej wokół ośrodków regionalnych (kryterium koniunkturalne oparte na *continuum* centrum-peryferia).

Analiza współzależności poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz sytuacji dochodowej pozwoliła na pozytywne zweryfikowanie hipotezy o istnieniu silnej i dodatniej korelacji pomiędzy badanymi miarami (a więc kumulatywnej przyczynowości zjawisk). Elementy dochodów budżetowych samorządu lokalnego, które w największym stopniu tłumaczą poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, to: udział podatku CIT i PIT w dochodach ogółem oraz udział podatku od nieruchomości w dochodach ogółem. Składowe te świadczą o trwałości rozwoju lokalnego, co potęguje atrakcyjność lokalizacyjną gmin. Ponadto zaobserwowano ujemną i silną współzależność pomiędzy udziałami transferów środków publicznych w dochodach ogółem a PRSG. Potwierdza to, że gminy o względnie niekorzystnym poziomie rozwoju w otrzymują relatywnie największe wsparcie z budżetu kraju (dochody z subwencji i dotacji).

Literatura

- Cabalerio Casal R., Busch Gómez E. J., Vaamonde Liste A. 2014: *Financial situation and political parties in local governments: Empirical evidence in the Spanish municipalities*, Investigaciones Europeas de Dirección y Economía de la Empresa, nr 20.
- Churski P., Borowczak A., Dolata M., Dominik J., Hauke J., Perdał R., Konecka-Szydłowska B. 2013: Czynniki rozwoju obszarów wzrostu i obszarów stagnacji gospodarczej w Polsce, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Halamska M. 2013: *Wiejska Polska na początku XX wieku. Rozważanie o gospodarce i społeczeństwie*, EUROREG, Scholar, Warszawa.
- Kukuła K. 2000: *Metoda unitaryzacji zerowanej*, PWN, Warszawa.
- Motek P. 2006: *Gospodarka finansowa samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Nelson R., Winter S. 1982: *An evolutionary theory of economic change*, Harvard University Press.
- Rosner A., Stanny M. 2014: *Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap I*. Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, RRWiR PAN, Warszawa.
- Stanny M. 2013: *Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*, IRWiR PAN, Warszawa.
- Swianiewicz P. 1989: *Spółeczno-ekonomiczna typologia miast i gmin w Polsce*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa.
- Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz.Urz. C 326, 26/10/2012 P. 0001-0390.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych*, Dz.U. 2009, nr 157, poz. 1240.

Summary

The objective of the analysis was to explore the spatial variation of the Polish municipalities' income situation and to identify the relationship between the relative measure of the income situation (and its components) and the level of socio-economic development. The following hypotheses have been verified: -The distribution assessment of the income situation is spatially polarized; -There is a strong and positive correlation between the measure of the income situation and the level of socio-economic development; -The higher the level of socio-economic development, the lower the share of public funds transfers. The analysis was performed for the period 2010-2012, using data BDL. 2173 of rural and urban-rural municipalities are the subject of the study.

Adres do korespondencji
dr hab. Monika Stanny, prof. PAN
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polska Akademia Nauk
ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa
e-mail: stanny@poczta.fm

mgr Wojciech Strzelczyk
Akademia Leona Koźmińskiego, Katedra Rachunkowości
ul. Jagiellońska 57/59, 03-301 Warszawa
e-mail: wstrzelczyk@kozminski.edu.pl